

درس سوم

نکته ی اول: فعل

فعل: کلمه ای است که بر انجام کاری یا وقوع حالتی یا نسبت دادن صفتی به صورت مثبت یا منفی در یکی از سه زمان (گذشته ، حال یا آینده) دلالت می کند :

من دیروز به مدرسه رفتم آنها به کتابخانه خواهند رفت

فعل فعل

توجه: (مصدرها) جزء فعل به حساب نمی آیند .

مثل : رفتن ، نشستن ، گفتن ، خواندن

مصدرها از (بن ماضی فعل + ن - ن) تشکیل می شوند .

※ فعل چهار ویژگی دارد :

۱- انجام گرفتن کار یا داشتن یا پذیرفتن حالت

۲- زمان

۳- شخص

۴- مفرد یا جمع بودن

مثل : بسیاری از دانشمندان بزرگ ما ، از روستاها برخاسته اند.

۱- انجام گرفتن کار برخاسته اند ۲- زمان گذشته ۳- سوم شخص ۴- جمع

نکته: مهم ترین جزء جمله فعل است و بخش اصلی معنای جمله و انتقال دهنده ی پیام میباشد.

اجزای تشکیل دهنده ی فعل

در هر ساختی از فعل ، دو جزء وجود دارد . ۱- بن ۲- شناسه

الف) بن : به جزء ثابت و تغییر ناپذیری که در ساخت فعل ها می آید و مفهوم و پیام اصلی را در بردارد .

هر یک از فعل های فارسی دو بن دارد : بن ماضی و بن مضارع که در درسهای آینده به آن ها می پردازیم .

ب) شناسه: جزء تغییر پذیر فعل است که دلالت بر شخص و جمع و مفرد دارد .

شناسه ها شش (۶) تا هستند که در ساخت های گوناگون فعل به کار می روند .

نکته ی دوم: زبان و ادبیات

* هر گاه بخواهیم مقصود خود را بیان کنیم از « زبان » استفاده می کنیم .

مثل : باران بارید و چمن ها را خیس کرد.

* هر گاه بخواهیم همان مقصود را زیباتر و تاثیر گذارتر بیان کنیم از « ادبیات » استفاده می کنیم .

مثل : ابرها گریستند و چمن ها خندیدند .

توجه: در جمله های ادبی باید یکی از آرایه های ادبی ، تشبیه ، تشخیص ، کنایه ، تضاد ، مراعات نظیر ، ضرب المثل و ... به کار رود تا منظور تاثیر گذارتر و زیباتر بیان شود .

درس چهارم

نکته ی اول : نهاد

نهاد: کلمه یا گروهی از کلمات است که در باره ی آن خبر می دهیم . یعنی « صاحب خبر » است که معمولاً در ابتدای جمله می آید .

مانند : نوجوانی دوری انتقال از کودکی به بزرگ سالی است .

نهاد

نکته ها:

۱- گاهی نهاد یک کلمه است .

مثل : حسین به مدرسه رفت .

نهاد

۲- گاهی نهاد بیش از یک کلمه است که اصطلاحاً به آن «گروه نهادی» می گویند.

مانند : دانش آموزان پایه ی هفتم به کلاس آمدند .

گروه نهادی

۳- برای پیدا کردن نهاد به اول فعل « چه چیزی ؟ » یا « چه کسی ؟ » اضافه می کنیم و نهاد را به دست می آوریم .

مانند : زهرا تکالیفش را می نویسد . چه کسی می نویسد ؟ زهرا ← نهاد

توجه : جمله ها از دو جزء نهاد و گزاره تشکیل می شود .

گزاره : خبری است که در باره ی نهاد داده می شود .

مانند : ایرانیان خدمات بسیار ارزنده ای به اسلام کردند .

نهاد گزاره

نکته : مهم ترین جزء گزاره ، فعل است .

توجه: وقتی نهاد را پیدا کردیم بقیه ی کلمه ها گزاره است. در نوشته های معمولی نهاد در آغاز جمله قرار می گیرد و گزاره بعد از نهاد؛ اما گاهی در شعر یا نثر این روش به هم می خورد.

مثل: جدا شدیکی چشمه‌هاز کوهسار

ادامه گزاره نهاد گزاره

در اصل چنین بوده است: یکی چشمه‌هاز کوهسار جدا شد.

نهاد گزاره

بیشتر بدانیم

شکل قرار گرفتن نهاد و گزاره در جمله ها

۱- نهاد + گزاره ← دانه‌ها آرام بر روی زمین غلتید.

نهاد گزاره

۲- گزاره + نهاد ← در راه سوی تبریز آمد به خاطر منی شعر کمال عاشق، سوز فراق میهن

گزاره نهاد

خندید بر اوشعله

گزاره نهاد

۳- گزاره + نهاد + ادامه ی گزاره (نهاد در میان گزاره قرار می گیرد)

روزی گذشت پادشهیاز گذر گهی

ادامه ی گزاره نهاد گزاره

نکته ی دوم: مراعات نظیر یا شبکه های معنایی

مراعات نظیر: به کلمه هایی گفته می شود که دیگر کلمه های مجموعه ی خود را به ذهن بیاورد، که با یکدیگر از نظر جنس، نوع، مکان، زمان، موضوع، و ... ارتباط داشته باشند. مراعات نظیر بیش از هر آرایه ی دیگری در شعر و نثر فارسی به کار می رود و باعث زیبایی سخن می شود.

* نام دیگر مراعات نظیر « تناسب » است.

مثال: ابرو باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری

توجه : آرایه ی مراعات نظیر دست کم از دو کلمه به وجود می آید.

اغلب واژه های تضاد و مترادف با هم مراعات نظیر هستند .

مثل : شب و روز سعی و تلاش

پایان